

School en wijk in de praktijk

Ondersteuningsteam Oost-Achterhoek: thuis én op school

[Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >](#)

[Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >](#)

[Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >](#)

[Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.” >](#)

[Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.” >](#)

[Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.” >](#)

[Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.” >](#)

Ondersteuningsteam: thuis en op school

De regio Oost-Achterhoek kent een goede traditie van samenwerking tussen gemeenten en het onderwijs. Toen de eerste contouren van de invoering van passend onderwijs en de transitie van de jeugdzorg duidelijk werden, sloegen gemeenten, jeugdhulpinstellingen, scholen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs de handen ineen. Gezamenlijk zijn zij erin geslaagd om op een integrale manier de hulp en ondersteuning aan kinderen, jongeren en gezinnen te organiseren, thuis én op school.

Verbinding jeugdhulp en onderwijs

Deze verbinding tussen de jeugdhulp en het onderwijs bestaat niet alleen in visiedocumenten en beleidsplannen, maar heeft twee concrete uitwerkingen: het **Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin**, en het **'integraal arrangeren'**. In dit document beschrijven we het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin, en met name de samenwerking tussen dit team en het (primair) onderwijs in de regio. We kijken hiernaar vanuit vier perspectieven: gemeente, onderwijs, jeugdhulp, en jongeren en ouders. We schetsen de situatie in de praktijk van vandaag, benoemen succesfactoren en beschrijven elementen waaraan nog hard wordt gewerkt.

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin

Het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin Oost-Achterhoek is een team van generalistische hulpverleners dat snelle en laagdrempelige hulp verleent aan kinderen, jongeren en gezinnen in de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. Het ondersteuningsteam kenmerkt zich door een nauwe afstemming met het onderwijs; het werkt samen met scholen in het po, vo en mbo. De scholen in de regio hebben via een vaste contactpersoon laagdrempelig contact met het ondersteuningsteam. Veel onder-

steuningsvragen komen bij het ondersteuningsteam binnen via de scholen. En bij de inzet van het ondersteuningsteam wordt zelfs rekening gehouden met de planning van de tienminutengesprekken op de scholen. Dit leidt ertoe dat zowel ouders als leerkrachten en intern begeleiders gemakkelijk in contact komen met het ondersteuningsteam, en dat ondersteuning thuis en op school goed op elkaar zijn afgestemd.

Contact voor meer informatie

Jeroen Stevens

manager Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin Oost-Achterhoek
j.stevens@oostgelre.nl
06 10620142

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >

Gemeente: "Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen." >

Jeugdhulp: "Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen." >

Onderwijs: "Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer." >

Jongere: "De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen." >

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het?

Achtergrond

De regio Oost-Achterhoek kent een goede traditie van samenwerking tussen gemeenten en het onderwijs. In 2011 startte de werkgroep Zorg in en om de School. Hieraan namen de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk deel, evenals de samenwerkingsverbanden passend onderwijs voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. De werkgroep bracht de sociale infrastructuur in de regio in kaart en constateerde een ‘onoverzichtelijke lappendeken van jeugdhulpverleningsprojecten binnen de drie gemeenten en binnen het onderwijs’. De aangekondigde transitie van de jeugdzorg en invoering van passend onderwijs creëerden een groot grijs gebied tussen de verantwoordelijkheden van onderwijs en gemeenten. Beide partijen kwamen tot de conclusie dat het goed was om de handen ineen te slaan, middelen gezamenlijk in te zetten en in een gelijkwaardig partnerschap de gezamenlijke opdracht voor kinderen, jongeren en gezinnen aan te gaan.

Eind 2011 kwam de werkgroep tot een gezamenlijke visie op zorg in en om de school. Deze visie bleek van doorslaggevend belang om voorzieningen als het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin en het integraal arrangeren succesvol te kunnen ontwikkelen. Grote delen van het visiedocument zijn later terechtgekomen in de beleidsplannen-jeugd van de gemeenten

en de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden. Het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin was de eerste concrete uitwerking van de gezamenlijke visie op zorg in en om de school. In 2013 werd deze voorziening bestuurlijk goedgekeurd door de gemeenten en samenwerkingsverbanden; in het voorjaar van 2013 ging het team van start.

Generalistisch werkende hulpverleners

Het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin (OT) is een team van generalistisch werkende hulpverleners dat snel en laagdrempelig inzetbaar is bij signalen of zorgvragen van kinderen, jongeren en gezinnen (0 tot 23 jaar) in de drie betreffende gemeenten. Het ondersteuningsteam is beschikbaar voor kleine en grote vragen rondom opgroeien en opvoeden. Door de nauwe samenwerking met het onderwijs komen veel vragen bij het team binnen via de scholen, maar ook kinderen en ouders zelf kunnen direct contact opnemen met het ondersteuningsteam, net als professionals als huisartsen, jongerenwerkers of medewerkers van een peuterspeelzaal. Voor al deze vragen is het ondersteuningsteam bereikbaar via een algemeen e-mailadres.

Het OT bestaat uit twaalf generalistische werkers, aangevuld met een manager en een managementassistente. De medewerkers zijn ervaren jeugdhulpverleners met minimaal hbo-opleidingsniveau. Zij zijn afkomstig uit verschillende

onderdelen van de jeugdsector, onder andere het (school) maatschappelijk werk, voormalig Bureau Jeugdzorg, jeugd- en opvoedhulp en gespecialiseerde jeugdhulp.

Intake en ondersteuning

Een medewerker van het ondersteuningsteam neemt altijd een ‘brede intake’ af in het gezin en in sommige gevallen wordt een gezinsplan opgesteld. Na de intake zijn er grofweg drie mogelijkheden: de OT-medewerker geleidt het gezin door naar andere, preventieve voorzieningen die vrij toegankelijk zijn; biedt zelf kortdurende ondersteuning of hulp; of geleidt het gezin door naar gespecialiseerde, niet-vrij toegankelijke jeugdhulp. De belangrijkste rol van de OT-medewerker is die van ‘regisseur’. Als gespecialiseerde hulp wordt ingeschakeld, zorgt de OT-medewerker voor een goede samenhang en samenwerking met andere betrokken partijen.

Het ondersteuningsteam is niet gemandateerd om een beschikking af te geven voor gespecialiseerde jeugdhulp. OT-medewerkers adviseren wel over de mogelijke inzet van zwaardere hulp, wat wordt vastgelegd in een gespreksverslag. Dit gespreksverslag, mits ondertekend door de ouders, wordt als aanvraag naar de betreffende gemeente gestuurd. Een van de jeugdconsulenten van de gemeente beoordeelt de aanvraag en geeft een beschikking af. Er is voor deze constructie gekozen

“Als wij vinden dat een leerling een bepaalde plek binnen het onderwijs moet krijgen, dan moet het voor de ouders niet uitmaken uit welk gemeentelijk budget dat komt, of welke medewerker daarmee belast is.”

om een onafhankelijke toets in te bouwen. Het risico dat OT-medewerkers en jeugdconsulenten dubbel werk doen en dat ouders twee keer hetzelfde verhaal moeten vertellen, wordt zoveel mogelijk beperkt door nauwe samenwerking tussen het ondersteuningsteam en de jeugdconsulenten. Ook werken beiden met hetzelfde ict-systeem en systeem voor vastlegging, en zijn OT-medewerkers en jeugdconsulenten op dezelfde manier geschoold in het afnemen van een brede intake.

Dienstverband gemeenten

Tot en met 2015 waren de OT-medewerkers in dienst van hun eigen organisatie. Op basis van een samenwerkings-overeenkomst werden ze ‘uitgeleend’ aan het ondersteuningsteam. Gemiddeld werkten ze ongeveer driekwart van hun tijd voor het ondersteuningsteam. Per 1 januari 2016 is iedere medewerker in dienst van een van de drie gemeenten. Op basis van het aantal signalen en zorgvragen dat in 2015 vanuit de drie gemeenten binnenkwam bij het ondersteuningsteam is een verdeling gemaakt en hebben de OT-medewerkers een dienstverband bij de gemeenten gekregen. Ze werken echter nog primair ‘bovenlokaal’ en zijn in de dagelijkse praktijk dus niet verbonden aan één gemeente, maar aan het ondersteuningsteam.

Samenwerking met onderwijs

Een belangrijke succesfactor van het ondersteuningsteam is de nauwe samenwerking met het onderwijs in de regio. Het onderwijs heeft vanaf het begin gepleit voor één team voor de gehele regio. Winterswijk (29.000 inwoners), Aalten (27.000 inwoners) en Oost Gelre (29.500 inwoners) zijn relatief kleine gemeenten, waar kinderen over gemeentegrenzen heen naar school gaan. Scholen hebben dus te maken met leerlingen uit verschillende gemeenten, maar willen niet geconfronteerd worden met allerlei verschillende constructies voor hulp en ondersteuning thuis en op school. Voor het primair onderwijs vormen deze drie gemeenten de regio van het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband voor het voortgezet onderwijs heeft ook met drie andere gemeenten te maken.

Zowel het onderwijs als de gemeenten en het ondersteuningsteam geven aan het vanzelfsprekend te vinden om een nauwe afstemming te organiseren tussen het team en de scholen. Voor het ondersteuningsteam is het logisch om zich te richten op het basisonderwijs, omdat daar alle kinderen zich bevinden. Voor het onderwijs is samenwerking met het ondersteuningsteam belangrijk omdat ondersteuning op school niet effectief is als deze niet aansluit bij eventuele ondersteuning in de thuissituatie.

Vast aanspreekpunt voor de school

Met het ondersteuningsteam hebben de 52 basisscholen in het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek te maken met één meld- en aanspreekpunt. De middelbare scholen in de drie gemeenten hebben vaste aanspreekpunten in het ondersteuningsteam. Er zijn geen afspraken over de aanwezigheid van de OT-medewerkers op de scholen, maar voor het team is goed contact met alle scholen een van de belangrijkste prioriteiten. De manager en OT-medewerkers nemen op eigen initiatief contact op met de scholen en gaan er regelmatig langs. OT-medewerkers zijn beschikbaar voor advies en consultatie door leerkrachten en intern begeleiders. Ook sluit het ondersteuningsteam soms, op verzoek van de scholen, aan bij interne zorgoverleggen op scholen en bij werkoverleggen van de intern begeleiders binnen het samenwerkingsverband. Het team is op uitnodiging beschikbaar voor scholen wanneer die bijvoorbeeld een informatieavond voor ouders organiseren. Daarnaast vervullen OT-medewerkers soms een ‘brugfunctie’ tussen ouders en de school, bijvoorbeeld in gesprekken van ouders en leerkrachten over de hulp thuis en de gewenste ondersteuning op school.

Als een kind een zorg- of ondersteuningsvraag heeft die schooloverstijgend is en verder gaat dan alleen het kind, vraagt de school toestemming aan de ouders om contact op te nemen met het ondersteuningsteam. Als een zorgvraag eerst bij het ondersteuningsteam binnenkomt en de OT-medewerker wil weten hoe het met een kind op school gaat, vraagt de OT-medewerker toestemming aan de ouders om contact op te nemen met de school. In de praktijk blijkt dat ouders zelden bezwaar hiertegen hebben. Scholen geven daarbij aan het

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het?

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >

Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.” >

Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.” >

Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.” >

Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.” >

belangrijk te vinden om te weten als het ondersteuningsteam actief is in het gezin; andersom is het voor het OT belangrijk om te weten hoe het een kind uit een gezin op school vergaat.

Rol bij integraal arrangeren

Het ondersteuningsteam speelt in veel gevallen ook een rol bij het integraal arrangeren, de methode waarmee in één gesprek met alle partijen aan tafel een integraal onderwijszorgarrangement wordt georganiseerd voor een kind met een complexe zorgvraag. Voor het samenwerkingsverband primair onderwijs in de regio, dat de bespreking voor integraal arrangeren organiseert, is het ondersteuningsteam de toegang tot de jeugdhulp, samen met de jeugdconsulenten van de gemeenten die altijd deelnemen aan de bespreking. Wanneer een bespreking plaatsvindt voor een kind uit een gezin waar het ondersteuningsteam betrokken is, zit de OT-medewerker altijd aan tafel. Voor de ouders is dit waardevol, omdat de OT-medewerker met hen meeluistert en ze later de details van de bespreking kunnen doornemen. Ook helpt de OT-medewerker soms de ouders met de aanmelding voor een bespreking voor integraal arrangeren; en de OT-medewerker kan als intermediair optreden tussen de ouders en de school voor een aanmelding voor speciaal onderwijs of speciaal basisonderwijs.

Als het ondersteuningsteam niet is betrokken bij een gezin, speelt het niet automatisch een rol in het integraal arrangeren. Maar de voorzitter van de bespreking kan wel het team uitnodigen aan tafel als hij inschat dat dit gezin wellicht ondersteuning thuis kan gebruiken. Bij de bespreking is de expertise van het team daarmee direct beschikbaar om goed te beoordelen of ondersteuning door het ondersteuningsteam gewenst of noodzakelijk is. In alle gevallen maken de

korte lijnen tussen scholen, samenwerkingsverband en ondersteuningsteam het mogelijk dat, indien gewenst, het ondersteuningsteam een waardevolle bijdrage levert aan het integraal arrangeren.

Bestuurlijke samenwerking

Ook bestuurlijk werken gemeenten en onderwijs nauw samen aan het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin. Formeel is de gemeente verantwoordelijk voor het ondersteuningsteam, omdat de OT-medewerkers in dienst zijn van de gemeenten. Maar daarbij zijn de betrokkenheid van het onderwijs en de samenwerking tussen onderwijs en gemeenten formeel vastgelegd in een convenant. Voor de aansturing van het ondersteuningsteam zijn een stuurgroep en regiegroep gevormd; in de regiegroep zitten de directeurs van de samenwerkingsverbanden po en vo, ambtenaren van de drie gemeenten en een vertegenwoordiger namens de drie CJG's. De manager van het ondersteuningsteam schuift als adviseur aan bij de regiegroep. In de stuurgroep zitten de drie verantwoordelijke wethouders van de betrokken gemeenten met hun ambtelijke ondersteuning en de vertegenwoordigers van de onderwijsbesturen van de samenwerkingsverbanden.

Evaluatie en resultaten

In september 2015 is een grootschalige evaluatie van het ondersteuningsteam uitgevoerd, door middel van een online enquête, interviews en kwantitatieve gegevens. De nauwe samenwerking met het onderwijs wordt geroemd in de evaluatie; dit leidt er onder meer toe dat het team laagdrempelig alle doelgroepen weet te bereiken. Ouders zijn in hoge mate tevreden over de werkwijze en de resultaten van het ondersteuningsteam, net als leerkrachten en intern begeleiders op scholen. Er blijkt

een grote bereidheid te zijn in het onderwijs om signalen van hulpvragen snel te melden aan het ondersteuningsteam. In Aalten en Oost Gelre zijn onderwijsinstellingen de belangrijkste verwijzer naar het ondersteuningsteam. Uit de evaluatie blijkt dat nog niet op alle scholen de samenwerking optimaal verloopt en dat er ontwikkelpunten zijn voor de uitvoering – zoals de terugkoppeling van het team naar scholen bij de ondersteuning van een gezin. De structuur van de samenwerking tussen het onderwijs en de jeugdhulp is echter helder en geaccepteerd. Daarnaast werkt volgens de evaluatie de samenwerking van de drie gemeenten en het onderwijs rondom het ondersteuningsteam als een katalysator op aanpalende terreinen. Vooral het 'integraal arrangeren' van onderwijszorgarrangementen voor kinderen en jongeren met een ernstige meervoudige beperking is hiervan een belangrijk resultaat.

Voor het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin is nog geen kosten-batenanalyse beschikbaar, vooral omdat nog niet alle benodigde cijfers beschikbaar zijn. De ervaringen uit de interviews binnen de evaluatie maken aannemelijk dat het ondersteuningsteam kosteneffectief is, maar dit kan niet met cijfers worden onderbouwd.

Meer informatie

Meer informatie over de samenwerking van het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin met het onderwijs in de regio, evenals de resultaten van de evaluatie, zijn verkrijgbaar bij de manager van het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin of via een van de betrokken gemeenten.

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs

De Oost-Achterhoekse samenwerking tussen het ondersteuningsteam en het onderwijs is een resultaat van de specifieke context, historie en kenmerken van deze regio. Ze is daarmee niet direct overdraagbaar naar andere regio's. Wel kunnen we uit de ervaringen in Oost-Achterhoek een aantal succesfactoren en werkzame elementen halen, die ter inspiratie kunnen dienen voor andere regio's.

Uit de gesprekken met betrokkenen komen de volgende elementen naar voren:

- Door de nauwe samenwerking met het onderwijs weet het ondersteuningsteam bijna alle doelgroepen goed en laagdrempelig te bereiken. In twee van de drie gemeenten zijn onderwijsinstellingen de belangrijkste verwijzers naar het ondersteuningsteam.
- De scholen hebben voor het grootste deel van hun leerlingen, die in verschillende gemeenten wonen, te maken met één ondersteuningsstructuur en één aanspreekpunt, in plaats van met verschillende wijk- of buurtteams op basis van postcode.
- Doordat OT-medewerkers regelmatig aanwezig zijn op de scholen, kunnen docenten, intern begeleiders of zorgcoördinatoren, en ouders gemakkelijk bij hen terecht voor advies of consultatie.
- Er bestaan van oudsher goede, persoonlijke contacten tussen gemeenten en onderwijs, op basis van gelijkwaardigheid.
- Er is een gedeelde en gezamenlijke visie op de rol van het onderwijs en de jeugdhulp bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Als betrokken partijen moeilijk overeenstemming vinden over praktische of financiële aspecten, dan kunnen ze terugvallen op de inhoud, waarover ze het wel eens zijn.
- Er zitten bestuurders en professionals met lef. Zij zetten het kind, de jongere en het gezin centraal en beschouwen processen, regels en budgetten als ondergeschikt. Past een goede oplossing voor een kind of jongere niet bij de regels, dan moeten de regels aangepast worden.

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >

Gemeente: "Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen." >

Jeugdhulp: "Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen." >

Onderwijs: "Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer." >

Jongere: "De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen." >

Perspectief van een gemeente

Marieke van Driel is sinds 2008 beleidsmedewerker jeugd bij de gemeente Oost Gelre. Vanaf het begin is zij betrokken bij de visievorming op zorg in en om de school, en bij de ontwikkeling van het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin.

Marieke van Driel is duidelijk over een van de belangrijkste voorwaarden voor een succesvolle samenwerking tussen gemeenten en onderwijs. “Zonder gezamenlijke visie was het ons absoluut niet gelukt. Wat vinden we belangrijk voor onze kinderen en jongeren? Dat was het moment waarop we begonnen te praten over wat ons bindt, en niet meer waar verschillen zitten. Als je maar blijft hameren op geld en verantwoordelijkheden, dan kom je er niet.” Van Driel heeft ervaren dat je deze gemeenschappelijke inhoud continu onder de aandacht moet houden tijdens het samenwerkingsproces. “Er komt een moment dat het gaat over systemen, borging en risico’s. Dan schiet iedereen in de regelreflex, is de inhoud weg en gaat het alleen nog over varianten en structuren. Dan moet je dus weer terug naar de inhoud.” Van Driel merkte dit vooral bij de samenwerking tussen de drie gemeenten onderling. “Daar heeft de meeste spanning gezeten: wie gaat het betalen, wie is de baas? Het is ook een kwestie van vertrouwen krijgen.”

Meerwaarde

In de praktische samenwerking tussen bijvoorbeeld medewerkers van het ondersteuningsteam en professionals op een school merkt Van Driel weinig moeilijkheden. De crux is volgens haar dat iedereen de meerwaarde van de samenwerking ziet. “Men weet van elkaar: we hebben onze eigen deskundigheid, dat verwachten we van elkaar en daar twijfelen we ook niet aan. Maar er zijn situaties waarin je niet zo deskundig bent, en dan is het heel fijn als iemand anders meedenkt. Als men die meerwaarde begint te merken, wordt bijvoorbeeld een OT-medewerker gevraagd vanuit behoefte, en niet omdat het moet.”

Bestuurders met lef

Volgens Marieke van Driel vraagt deze manier van werken veel van de mensen die erbij betrokken zijn. “De directeuren en bestuurders vormen een groot deel van het succes. Zij hebben op een bepaald moment gezegd: wij geloven hierin en we gaan ervoor. We gaan het eerst gewoon proberen en dan zien we wel hoe

het uitpakt. Dat vraagt inderdaad bestuurders met lef die durven los te laten. En die niet alleen naar de wet kijken en wat ze precies verplicht zijn om te doen.”

Problemen van anderen oplossen

Van Driel ziet ook risico’s in de manier van werken met het ondersteuningsteam. Zo kan de laagdrempeligheid van het team ervoor zorgen dat het problemen van anderen gaat oplossen. “Soms heb je situaties waarin school en ouders het oneens zijn, bijvoorbeeld over de begeleiding van een leerling met dyslexie. Het team moet alert zijn dat het daarin niet een rol gaat spelen; de school heeft immers een eigen vertrouwenspersoon en klachtencommissie. Laagdrempelig is heel belangrijk, maar het ondersteuningsteam moet niet de probleemoplosser van een ander worden.”

Mbo

Een ander aandachtspunt is de aansluiting van het ondersteuningsteam met het mbo in de regio. “Het mbo heeft een vergelijkbare werkwijze met trajectbegeleiders (professionals vanuit de jeugdhulp en het speciaal onderwijs die op school ambulante hulp verlenen aan studenten en docenten ondersteunen), maar die zijn daar in dienst. Regionaal hebben we veel discussie gehad over aansluiting met de gemeentelijke ondersteuning, maar dit mbo bedient 22 gemeenten. En sommige gemeenten hebben wel vijf verschillende teams. Dat is voor die school niet te doen. Dus zoeken we nu op inhoud de verbinding. Als een trajectbegeleider een casus heeft met een jonger broertje of zusje, checkt die bij het ondersteuningsteam of dat al is betrokken. Het gebeurt nu steeds vaker dat het team een casus van een trajectbegeleider overneemt, of andersom.”

Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.”

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >

Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.” >

Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.” >

Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.” >

Perspectief van de jeugdhulp

Jeroen Stevens is manager van het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin. Hij heeft de leiding over de dagelijkse werkzaamheden van het ondersteuningsteam en zit in de regiegroep (samen met ambtenaren van de gemeenten en de directeuren van de samenwerkingsverbanden). Sinds 1 januari 2016 is hij formeel in dienst van de gemeente Oost Gelre.

Ook volgens Stevens zit de kracht van het ondersteuningsteam, en de relatie met de scholen in de regio, in het werken aan een gedeelde visie. “Toen het visiedocument er lag, zijn alle zorgaanbieders in de regio uitgenodigd. Namens het onderwijs heeft Ab Kreunen (directeur samenwerkingsverband po) toen een fantastisch verhaal verteld over deze visie. In één middag kreeg hij alle aanbieders mee. Er was alleen weinig geld beschikbaar, dus de zorgaanbieders werden gevraagd in natura bij te dragen, door mensen te leveren voor het nieuwe ondersteuningsteam. Daar kon toen niemand nee tegen zeggen.” Daarbij helpt het volgens Stevens dat Oost-Achterhoek uit kleine gemeenten bestaat. “Het ons-kent-ons is hier een van de sleutels tot succes.”

Persoonlijk contact

Voor Jeroen Stevens is het vanzelfsprekend dat het ondersteuningsteam zich vooral richt op het onderwijs. “Scholen horen in ons blikveld. Kinderen bevinden zich immers allemaal in het onderwijs.” Het ondersteuningsteam heeft een proactieve houding en zoekt zelf contact met de scholen in de regio. De ervaring van Stevens is dat bij goed persoonlijk contact, ook deze scholen uiteindelijk makkelijker het team weten te vinden. “Dat horen we elke keer terug: het is voor de scholen echt wat anders als ze ons zien, dan als ze alleen lezen dat er een ondersteuningsteam is.” Voor Stevens is daarom een aandachtspunt dat het team met alle scholen in de regio persoonlijk contact legt. “Ook als scholen bijna geen signalen afgeven, vind ik het belangrijk dat wij contact hebben met die school.”

Tienminutengesprekken

De verbinding met het onderwijs is zo sterk dat Stevens de jaarplanning van het ondersteuningsteam afstemt op de pieken in zorgvragen vanuit het onderwijs. “Wij weten inmiddels wanneer de tienminutengesprekken op de scholen zijn; in die perioden krijgen we meer aanvragen, zowel vanuit ouders als vanuit scholen. Wij houden daar rekening mee en bewegen zo met de scholen mee.” Aandachtspunt in het contact met scholen, zo bleek ook uit de evaluatie in het najaar van 2015, is de terugkoppeling naar scholen nadat het ondersteuningsteam een zorgvraag heeft opgepakt.

Intervisie

Het bij elkaar brengen van verschillende professionals in één team werkt goed, ziet Stevens. “Het is gemakkelijk om met elkaar te overleggen, waardoor de expertise wordt gedeeld. Een van de orthopedagogen in het team zetten we in voor eigen intervisie; eens in de twee weken sparren de OT-medewerkers op inhoud met de orthopedagoog. Als het om het proces gaat, hebben ze eens in de twee weken een coachingsgesprek met mij. Dat gaat over hoe ze in hun vel zitten, maar bijvoorbeeld ook over gesprekstechnieken of wat privacywetgeving voor hun dagelijkse werk betekent.”

Zichtbaarheid

De persoonlijke betrokkenheid van een aantal professionals binnen het onderwijs is ook voor Jeroen Stevens bepalend geweest voor het succes. “De directeuren van de samenwerkingsverbanden hebben een heel belangrijke rol gespeeld. Zij hebben de deur van het onderwijs opengezet en ons laten meekijken waar de meeste kinderen en jongeren zijn.” Het is tekenend dat niet de samenwerking met het onderwijs, maar die met hun eigen collega's bij de gemeenten soms aandacht verdient. “Een van onze actiepunten is dat we beter zichtbaar moeten zijn op de gemeentehuizen en gemeentelijke kantoren.” Juist omdat de jeugdconsulenten van de gemeenten de aanvragen voor gespecialiseerde jeugdhulp beoordelen, is goed contact tussen de OT-medewerkers en de jeugdconsulenten belangrijk.

Snelle actie

De laagdrempeligheid van het ondersteuningsteam en de snelheid waarmee ouders contact hebben, is een belangrijke voorwaarde voor het succes. Voor Jeroen Stevens blijft ook dit een aandachtspunt. “Wij garanderen dat we binnen vijf werkdagen contact opnemen, per mail of telefonisch. Dat redden we nog steeds, sinds 2013 hebben we al meer dan achthonderd gezinnen begeleid. Maar als gemeenten besluiten om taken toe te voegen aan het ondersteuningsteam, kan het zijn dat wij capaciteitsproblemen krijgen. Dat wil ik dan eerst goed kunnen overzien.”

Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.”

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >

Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.” >

Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.” >

Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.” >

Perspectief van het onderwijs

Ab Kreunen is directeur van het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, waarbij 52 basisscholen zijn aangesloten. Hij is een van de drijvende krachten achter het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin en de aansluiting van dit team bij het onderwijs.

Ab Kreunen is overtuigd van het belang van goede samenwerking tussen de jeugdhulp en het onderwijs. “In het verleden liepen we er vaak tegenaan dat de oplossing voor een kind niet alleen op school, maar ook in het gezin moest worden gevonden. Maar het contact met de ondersteuning thuis hadden we onvoldoende. Daardoor ontwikkelde het kind niet het gedrag dat beoogd werd. Aan onderwijskant leidde dit tot behoorlijk wat frustratie.”

Zorgvragen thuis

Volgens Kreunen hebben problemen op school vaak te maken met problemen thuis. Zo leidt een signaal van een kind dat vaak te laat op school komt, vaak tot een zorgbehoefte in het gezin. Door de korte lijnen met het ondersteuningsteam wordt dit nu sneller opgepakt dan voorheen. “Ouders kunnen makkelijk en laagdrempelig bij de school hun zorgen neerleggen. Het team bekijkt dan via een brede intake of er meer aan de hand is, neemt de regie naar zich toe en zorgt ervoor dat het gezin die ondersteuning krijgt die het nodig heeft.”

Korte lijn jeugdhulp

Kreunen hoort overwegend positieve geluiden van de scholen in zijn samenwerkingsverband. “Met het ondersteuningsteam is de lijn met de jeugdhulp veel makkelijker en structureler geworden. Scholen zijn vooral blij dat als ze iemand nodig hebben, diegene er dan ook is. Wij hadden hier veel schoolteams waarin de intern begeleider de rol van maatschappelijk werker vervulde. Die gingen aan de slag met allerlei zorgvragen, terwijl ze daarvoor helemaal niet zijn opgeleid. Dat leidde nogal eens tot teleurstelling.”

Vast gezicht en telefoonnummer

De meeste OT-medewerkers komen regelmatig langs bij de scholen waarvoor zij de vaste contactpersoon zijn. Volgens Kreunen is dit belangrijk. “Zo kunnen de scholen ook consultatief, zonder direct naam en toenaam te noemen, een casus bespreken.” Met het ondersteuningsteam zijn geen vaste afspraken gemaakt over de aanwezigheid van medewerkers op de scholen. Volgens Kreunen werkt dit goed. “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer. Verder is er een scala aan mogelijkheden die scholen zelf mogen bedenken.”

Johan van der Weerd is directeur van drie (v)so-scholen in Oost-Achterhoek: Het Bariet (vso), Hamalandschool (so) en Het Aladon (so).

Voor een goede samenwerking tussen het onderwijs en de jeugdhulp onderstreept Johan van der Weerd het belang van een gedeelde visie. “Dat is van wezenlijk belang, anders kan je nooit terug naar het om draait.” Van der Weerd heeft ervaren dat mensen een visie omarmen, maar terugkrabbelen als ze worden geconfronteerd met de praktische consequenties daarvan. “Dan kan je zeggen: dit is onze visie, dus dit zijn de consequenties waarmee we moeten dealen.”

Versnippering

De meeste leerlingen in het speciaal onderwijs hebben aanvullende zorg nodig. Deze scholen hebben dus al lange ervaring met nauwe samenwerking met de jeugdhulp. Over het algemeen ging dat prima, maar ook zij hadden last van de versnippering. “Een schoolmaatschappelijk werker moest bij een casus eerst in kaart brengen wie er allemaal met die leerling en dat gezin bezig waren. E-mailadressen, telefoonnummers, wie was er met zwangerschapsverlof... bij wie moesten we zijn?” De aansluiting met de ondersteuning thuis is juist voor zijn doelgroep belangrijk, zegt Van der Weerd. “We hebben te maken met een doelgroep waarvan een deel minder in huis heeft om met een aantal dingen goed te kunnen omgaan. Dan is het voor bijvoorbeeld een mentor handig om te weten wat er thuis eventueel speelt.”

Kent de doelgroep

Van der Weerd heeft een vaste contactpersoon binnen het Ondersteuningsteam; deze medewerker verzorgde vroeger het schoolmaatschappelijk werk op deze school, dus kent de school en de leerlingen goed. Belangrijkste meerwaarde van het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin voor het onderwijs is volgens Van der Weerd dat het minder versnipperd is. “We zien dat vanaf het moment dat de jeugdhulp bij de gemeenten ligt, er nieuwe versnippering ontstaat. Voor deze drie gemeenten weten wij nu: hij is onze contactpersoon, die kan aangeven wat er eventueel loopt in een gezin. Wij weten dat hij ons aanspreekpunt en onze vraagbaak is.”

Niet voor alle leerlingen

Het nieuwe systeem heeft ook nadelen, die goed voelbaar zijn omdat hun contactpersoon binnen het ondersteuningsteam voorheen schoolmaatschappelijk werker was op deze school. “Hij is bij ons nu veel minder in beeld.” En, misschien nog wel belangrijker, hij is er niet meer voor alle leerlingen. “Wij zijn een regioschool; ongeveer de helft van onze leerlingen komt uit Winterswijk, Oost Gelre of Aalten. Dus ook voor slechts de helft van onze leerlingen geldt de inzet van het ondersteuningsteam, met de vaste

1 plan

Ab Kreunen ziet zeker nog verbeterpunten. Zo vindt hij dat scholen meer kunnen doen aan vroegsignalering. “Hoe jonger je signaleert, hoe makkelijker, goedkoper en sneller de ondersteuning effectief is. Het ondersteuningsteam heeft aangegeven iets te willen doen in het verder bekwaam maken van de scholen in vroegsignaleren. Daarmee moeten we opnieuw aan de slag.” Daarnaast ziet hij mogelijke verbetering in het werken met één gezamenlijk plan. “Het werkelijk afstemmen tussen school, ondersteuningsteam en andere ondersteuners kan nog beter en efficiënter. Dat leidt nog niet direct tot één planvorming.”

Gelijkwaardige partners

Het onderwijs speelde vanaf het begin een belangrijke rol bij de visievorming, maar Kreunen ziet ook de grote rol van de gemeenten. “Deze drie gemeenten moeten een groot compliment krijgen; zij hebben het onderwijs meteen als partner gezien. Vanuit gelijkwaardigheid hebben we gekeken hoe we ervoor zorgen dat kinderen en gezinnen op passende wijze van een aanbod bediend worden.” Een gelijkwaardig partnerschap tussen onderwijs en gemeenten op basis van goede persoonlijke contacten is volgens Kreunen dan ook een van de succesfactoren. Daarnaast noemt hij de langetermijnvisie. “Dit is nooit slechts een pilot geweest. Vanaf het allereerste begin hebben we gekoerst op duurzaamheid. Het was niet de vraag of we dit moesten doen; we gingen het gewoon doen en keken onderweg wel waar bijstelling nodig was.”

“Het werkelijk afstemmen tussen school, ondersteuningsteam en andere ondersteuners kan nog beter en efficiënter. Dat leidt nog niet direct tot één planvorming.”

contactpersoon.” Nu kan de OT-medewerker de school wel enigszins op weg helpen als extra ondersteuning nodig is voor een leerling uit een andere gemeente, maar de school moet dit vervolgens zelf regelen. “Op het moment dat we leerlingen uit Doetinchem of Berkelland hebben, moeten we met heel andere mensen om tafel.”

Niet alleen casuïstiek

Het ondersteuningsteam wordt vooral ingezet op casusniveau. Daarnaast schuift de medewerker regelmatig aan bij de Commissie van Begeleiding. “We vinden het belangrijk dat de OT-medewerker niet alleen op casusniveau wordt aangesproken, maar ook breder meekrijgt wat er op school gebeurt.” Een meer preventieve inzet van het ondersteuningsteam gebeurt nog niet, maar kan Van der Weerd zich wel voorstellen. “Het team kan daarin zeker van meerwaarde zijn, wij hebben niet de illusie dat wij het als speciaal onderwijs zelf allemaal weten. Zo komen wij nu regelmatig hechtingsproblematiek tegen bij leerlingen; als daarover in het ondersteuningsteam deskundigheid aanwezig is, kunnen we die prima inschakelen.” Van der Weerd is niet bang dat dit in de praktijk gaat botsen. “Natuurlijk wrijft de ondersteuning thuis weleens met de ondersteuning op school. Maar dan maken we duidelijk dat het hier om andere doelen gaat dan in de thuissituatie. Uiteindelijk valt er over en weer wat te halen.”

Begin met de ambitie

Belangrijke succesfactor is volgens Johan van der Weerd de focus op de inhoud in de samenwerking. “Het samenwerkingsverband heeft gewoon mensen om tafel gezet en gezegd: dit is onze ambitie, doen jullie daaraan mee? Als je begint met die ambitie, dan kijk je daarna hoe je omgaat met alles wat je tegen gaat komen.” De kracht van de medewerking van de gemeenten zit volgens Van der Weerd dan ook in het denken vanuit de gedeelde ambitie, niet vanuit wet- en regelgeving. En, geeft hij aan, je hebt bestuurders met lef nodig. “Het is belangrijk om te weten dat je gedekt wordt door je bestuur. Dan durf je de vrijheid ook te nemen om daadwerkelijk de leerling centraal te stellen, ook als regelgeving in de weg staat.”

Leerling is uitgangspunt

Van der Weerd noemt daarbij een belangrijke eigenschap van de Achterhoekers. “Kenmerkend voor deze regio is ‘niet kletsen, maar mouwen opstropen en we gaan het gewoon doen’. En dan zien we wel. Het uitgangspunt is de leerling, niet de wetgeving. Als wij ervan overtuigd zijn dat dit het beste is voor de leerling, dan moeten we het zo gaan organiseren.”

Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.”

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >

Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >

Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >

Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.” >

Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.” >

Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.” >

Perspectief van een jongere

Elsbeth Driessen is leerling op het Graafschap College, een roc met vestigingen in Doetinchem, Groenlo en Winterswijk. In 2013 stopte ze met haar opleiding toen ze werd behandeld aan een eetstoornis. Terug op school kreeg ze extra begeleiding om een opleiding te kiezen die goed bij haar past. Voor ondersteuning thuis heeft ze nu regelmatig contact met het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin.

“Vanuit school kreeg ik een begeleider, met wie ik praatte over hoe het ging op school en ook thuis. Mijn moeder en ik gaan niet altijd goed samen en hadden veel ruzie. Mijn begeleider op school weet dat en stelde voor om extra begeleiding thuis te organiseren, waarbij ik uiteindelijk uit huis zou gaan. Dat laatste wilde ik heel graag.” Elsbeth wist op dat moment niet welke ondersteuning thuis mogelijk is. Wel heeft ze al veel ervaring met hulpverlening, waardoor ze wat afwachtend stond tegenover weer een vorm van hulp en ondersteuning. “Ik heb veel slechte ervaringen, dus ik was een beetje huiverig voor nieuwe hulpverlening. Mijn begeleider nam contact op met de gemeente en toen hebben we met mijn moeder en iemand van het ondersteuningsteam een intake gehad bij ons thuis.”

Toegankelijk

Elsbeth heeft nu een vaste begeleider binnen het ondersteuningsteam met wie ze regelmatig contact heeft. “Ik vind mijn begeleider fijn. Ik heb gesprekken met haar en dan geeft ze aan wat we de volgende keer gaan doen en wat ik daarvoor moet uitzoeken. Ze zegt duidelijk wat ze van me verwacht. En als ik haar wil spreken, dan kan ik haar bellen of ik stuur haar een app’je. Ze is makkelijk benaderbaar en heel toegankelijk.”

Aanvullen

Inmiddels volgt Elsbeth een nieuwe opleiding: Maatschappelijke zorg. De begeleiding op school is minder geworden. Wel hebben haar begeleider op het Graafland College en haar contactpersoon in het ondersteuningsteam contact met elkaar. “Zij kennen elkaar goed en spreken weleens over mij. Niet achter mijn rug om, want ik weet dat en ze hebben daarvoor toestemming gevraagd. Ook hebben we weleens met z’n drieën bij elkaar gezeten. Ik denk dat dat goed is, anders loopt de hulpverlening langs elkaar heen. De een is voor school en de ander is voor privé, en zo kunnen ze elkaar aanvullen.”

“Ze zegt duidelijk wat ze van me verwacht. En als ik haar wil spreken, dan kan ik haar bellen of ik stuur haar een app’je. Ze is makkelijk benaderbaar en heel toegankelijk.”

Jongere: “De ene begeleider is voor school en de andere is voor privé, zo kunnen ze elkaar aanvullen.”

[Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin >](#)

[Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin: hoe werkt het? >](#)

[Succesfactoren verbinding jeugdhulp en onderwijs >](#)

[Gemeente: “Samenwerking vraagt bestuurders met lef die niet alleen kijken naar wat ze wettelijk verplicht zijn om te doen.” >](#)

[Jeugdhulp: “Als de tienminutengesprekken op de scholen zijn, krijgen wij meer aanvragen, vanuit ouders en scholen.” >](#)

[Onderwijs: “Het belangrijkste is dat de school een vast contactpersoon heeft, een vast gezicht en een telefoonnummer.” >](#)

Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) werkt, samen met partners uit het jeugd- en onderwijsveld, al jaren aan een goede aansluiting tussen het onderwijs en de jeugdhulp. Op lokaal en regionaal niveau is die aansluiting belangrijker dan ooit sinds de transitie van de jeugdhulp en de invoering van passend onderwijs. Ze is een essentiële voorwaarde voor effectieve hulp aan kinderen en gezinnen, thuis én op school, op basis van één kind, één gezin, één plan. Dit betekent dat scholen, wijkteams en jeugdhulpaanbieders samenwerken bij de ondersteuning aan een kind en gezin. Dat intern begeleiders, schoolmaatschappelijk werkers en wijkteam-professionals elkaar gemakkelijk weten te vinden. En dat gemeenten, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs hun beleidsplannen op elkaar afstemmen. Het Nji verzamelt inspirerende voorbeelden hiervan uit de praktijk, zodat anderen relevante en werkzame elementen kunnen meenemen naar hun eigen dagelijkse praktijk.

In deze brochure leest u hoe het Ondersteuningsteam Jeugd en Gezin in de regio Oost-Achterhoek het onderwijs en de jeugdhulp met elkaar verbindt. Dit team van generalistische hulpverleners werkt nauw samen met de scholen in de regio. Het laat zien hoe een duurzame samenwerking tussen gemeenten en onderwijs, gedreven door een gezamenlijke visie, leidt tot effectieve, integrale ondersteuning thuis en op school.

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl